

Forfatter: Aage Friis, 1870-1949

Titel: Udrag fra Fra det Heibergske Hjem

Citation: Aage Friis, 1870-1949: "Fra det Heibergske Hjem", i *Fra det Heibergske Hjem*, J. H. Schultz Forlag, s. 13. Onlineudgave fra Danmarks Breve:  
<https://tekster.kb.dk/text/letters-002922578-000-shoot-idm140619157628208.pdf>  
(tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Fra det Heibergske Hjem

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Det er ganske utænkeligt, at en talrig Skare højst forskelligartede af vort Aandslivs Ypperste gennem halvhundrede Aar, saaledes som det er ubestrideligt, kunde regne Bekendtskab eller Tankeudveksling med Fru Heiberg for en Berigelse og Lykke, saafremt hun udenfor Scenen var »en Gaas« og »svagt begavet«. I de Aar da den talentfulde Jfr. Pätges' og den unge Fru Heibergs dragende Ydre sammen med hendes i Heibergs og Fru Gyllembourgs Skole hurtigt udviklede Evne til at føre just den Konversation om vidt forskellige Materier, som dengang ansaas for mest interessant og aandrig, grundlagde hendes Ry, udstraalede hendes Væsen en Erotik, der vel kunde bringe Mænd til at overse mindre betydelige Egenskaber. Men der er ogsaa Vidnesbyrd nok om, at den Tiltrækning, hun øvede, fortsattes lige til hendes sidste Dage. Da hun fire Aar efter Heibergs Død sidste Gang optraadte paa Scenen 2. Juni 1864, og da hun efter syv Aars Virksomhed som Sceneinstruktrice 1 April 1874 helt havde afbrudt Forbindelsen med Teatret, blev hun ingenlunde glemt. Ikke blot de gamle Venner, men ogsaa mange af det nye Slægtled, der aldrig havde været underlagt Fortryllesen ved hendes Spil, havde Interesse af Samvær med hende, selv da den skønne, ranke Kvinde var blevet 14en ældet og bøjet Etatsraadinde, hos hvem kun de mærkelige blaasorte Øjne med deres uudgrundelige Dybde og hendes stundom næsten majestætiske Fremtræden mindede om de ydre Egenskaber, hvormed hun i sin Ungdom og paa sin Kunsts Højde havde henrevet og fængslet. Da A. D. Jørgensen i November 1878 første Gang traf Fru Heiberg, »imponerede hun ham saa temmelig«, og han fandt, at hun »utvivlsomt trods det stødende i sit Væsen var et ualmindeligt Kvindemenneske«. 1) Han var i de følgende Aar en af de faa af den yngre Slægt, der kom til at staa hende meget nær; han lærte de Livserindringer at kende, hvori hun skildrede Sider af sit Væsen, for hvilke hun ikke direkte havde kunnet give Udtryk paa Scenen. Det blev et Dokument, hvoraf vi efterlevende, der ikke har set hende optræde, kan danne os et selvstændigt Indtryk af hendes Person, medens Billedet af de fleste store Skuespillere forsvinder, naar Tæppet gaar ned efter deres sidste Optræden og Tilskuerskaren dør ud. Der bør lægges Vægt paa A. D. Jørgensens Bedømmelse af Fru Heiberg, thi han var en meget kritisk Natur, der ikke let lod sig fange af noget ydre eller imponere af nogen Berømt. Det blev endda en særlig Opgave for ham diskret at faa berigtiget det Billede, Fru Heiberg i sine Livserindringer gav af sig selv. Han var under den mundtlige Gennemgang af Manuskriptet paa Vagt overfor den naturlige Ensidighed, han som Historiker vel vidste knyttede sig til al Memoireskriven. Vi har set, at han ikke var blind for de Kanter, der endnu i den høje Alder ikke var afslebet, og Fru Heiberg lagde ikke Dølgemaal paa sin ofte blinde Forherligelse af den nu forlængst svundne Heibergske Periode i dansk Aandsliv. Men A. D. Jørgensen kom ved den personlige Berøring ikke blot til at nære Sympati og Beundring for den gamle Frue, men han anerkendte hendes Stræben efter Sandhed i Levnedsskildringen og »hendes skarpe Blik for det ægte og uægte i Mennesket«. 2) Han arbejdede sig i hine Aar ind til en dybere Forstaaelse af Danmarks Historie i de forudgaaedes. 15Slægtled og kæmpede sig frem til en kritisk Vurdering af den Liberalisme og Nationalliberalisme, der havde præget Heibergernes Tid. Dette og personligt Kendskab til endnu levende gav ham enestaaende Forudsætninger for at forstaa hine Personligheder. »Hvilke Mangler og Svagheder man end kunde finde hos Fru Heiberg«, skrev A. D. Jørgensen snart efter hendes Død, 1) »maatte enhver overfor denne Redegørelse for et Menneskeliv og en Menneskesjæl, for en Livsgerning i Kunstens Tjeneste, med Tak tilstaa, at dette var noget ualmindeligt, noget paa sin Vis enestaaende. « Det blev for ham ligesom hans mange Samtaler med Krieger »en rig Kilde til Kundskab og personlig Berigelse«. Da Fru Heiberg døde, efter at Jørgensen i en halv Snes Aar havde lært hende at kende og nøje gennemdrøftet, hvad hun havde at berette om sin Fortid, laa hans Dom om hendes og hendes Hjems Betydning fast. Da han Lillejuledags Aften 1890 kom hjem fra Frue Kirke, hvorhen han havde fulgt Fru Heibergs Lig, skrev han til en Ven, 2) at da »hendes Kiste var blevet baaret ud af Hjemmet, saa lukkede et Hjem sig, som i 100 Aar havde betegnet noget af det bedste i dansk Aandsliv«. »Det var tilvisse altid noget fremragende, ofte toneangivende, altid ægte dansk i Dyder og Lyder, og det endte skønt, forsonet og formildet, med en ædel og from Kvinde, hvis sidste Gerning var at skrive Husets Historie. — Hvor vi dog i al vor Ringhed er et rigt og et lykkeligt Folk! «